

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr 15/1990-91 med anledning av landskapsstyrelsens berättelse till Ålands landsting över landskapet Ålands förvaltning och ekonomiska tillstånd under år 1989.

Landstinget har den 9 november 1990 inbegärt lagutskottets yttrande över berättelsen. Utskottet har i ärendet hört lantrådet Sune Eriksson och utredningssekreteraren Susanne Björkholm. Utskottet har vidare inbegärt övriga specialutskotts utlåtanden till de delar respektive utskotts verksamhetsområden berörs i berättelsen. Finans-, lag- och ekonomi- samt kulturutskottens utlåtanden fogas till betänkandet. Utskottet, som finner det värdefullt att den sakkunskap utskotten besitter inom sina sektorer utnyttjas vid behandlingen av förvaltningsberättelsen, får i fråga om vad som berörs i utlåtandena hänvisa till bilagorna. Utskottet har dock inte för sin del tagit ställning till de i utlåtandena framförda synpunkterna.

Totalantalet ärenden som behandlats i landskapsstyrelsen har varit i stort sett oförändrat jämfört med föregående år. Samtidigt minskar kontinuerligt det antal ärenden som behandlats vid pleniföredragningar medan ärenden som behandlas vid enskild föredragning eller föredragning för tjänsteman i motsvarande grad ökar. Medan antalet ärenden i pleniföredragning år 1984 var 5.001 hade de, som framgår av berättelsen, år 1989 minskat till 3.847. Utskottet noterar med tillfredsställelse denna utveckling som bör vara ägnad att öka landskapsstyrelsearbetets effektivitet.

Utskottet konstaterade i sitt betänkande nr 12/1989-90 med anledning av förvaltningsberättelsen för år 1988 att s.k. föredragandemöten inte hållits på det sätt bestämmelserna i landskapslagen om landskapet Ålands centrala ämbetsverk föreskriver. I berättelsen för år 1989 anges att ett föredragandemöte hållits under berättelseåret. Utskottet hänvisar till vad det tidigare anfört och utgår från att föredragandemöten nu kommer att hållas i föreskriven ordning.

I bilaga 4 i berättelsen ingår en redogörelse över vidtagna åtgärder med anledning av revisorernas berättelse för år 1988. En motsvarande redogörelse har under senare år ingått i varje förvaltningsberättelse. Landskapsstyrelsen kommenterar här den revisionsberättelse som överlämnades till landstinget drygt ett år före den tidpunkt då förvaltningsberättelsen överlämnas och som berör landskapsförvaltning-

gens verksamhet ytterligare ett år tidigare. Tidigare kommenterade landskapsstyrelsen landskapsrevisorernas berättelse tämligen omgående i form av ett meddelande till landstinget som behandlades i finansutskottet parallellt med den egentliga revisionsberättelsen. Landskapsstyrelsen frångick emellertid detta förfarande eftersom informationsvärdet av meddelandet ansågs rätt begränsat beroende på att tid inte gavs för mera ingående utredningar eller förklaringar. Enligt vad utskottet erfarit anser landskapsstyrelsen att det nuvarande förfarandet är att föredra, varvid landskapsstyrelsen muntligen och skriftligen ger finansutskottet, och därmed landstinget, de kompletterande uppgifter utskottet anser sig behöva vid behandlingen av revisionsberättelsen. En slutlig redovisning kan sedan ges i landskapsstyrelsens följande förvaltningsberättelse. Systemet med direktkontakt till finansutskottet anses vitalisera arbetet och förenkla handläggningen för båda parter. Utskottet har för sin del intet att anföra med anledning av detta förfarande och konstaterar att finansutskottet i sitt yttrande inte heller berört frågan.

Boksluten för ordinarie och enskilda medel intas som bilagor i förvaltningsberättelsen och omfattar numera över 40 procent av berättelsens totala sidantal. Landskapsstyrelsen avser därför att i fortsättningen inte medta boksluten som bilagor. Berättelsen skulle härigenom bli mera lätthanterlig och framställningskostnaderna minska. Utskottet har intet att erinra mot detta men förutsätter att bokslutet liksom tidigare finns tillgängligt som särtryck för landstingsmännen och övriga intresserade.

Utskottet noterar i sammanhanget att bilagan med redogörelse över de vidtagna åtgärderna med anledning av revisorernas berättelse saknar anknytning till berättelsens textdel. En hänvisning på lämplig plats i texten till bilagan borde därför införas i kommande berättelser.

Av avsnitt 5.1.4. i berättelsen framgår att landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (27/89) trädde i kraft den 1 april 1989. Åtgärden innebar även nya och utvidgade uppgifter såväl för jämställdhetsdelegationen som för landskapsstyrelsen som enligt blankettlagen skall handha olika förvaltningsuppgifter i anslutning till jämställdhetsfrågor.

Utskottet har noterat att landskapsstyrelsen under berättelseåret till en början anlidade utomstående juridisk sakkunskap för vissa frågor i anslutning till tillämpning av jämställdhetslagstiftningen men att förordnande senare under året utfärdades för utredningssekreteraren vid landskapsstyrelsens kansliavdelning att handläg-

ga dessa uppgifter. Vidare har en arbetsfördelning fastställts mellan jämställdhetssekreteraren och utredningssekreteraren. Enligt vad utskottet inhämtat bedömer landskapsstyrelsen att handläggningen av jämställdhetsfrågor hittills visat sig fungera på ett ändamålsenligt sätt. Utskottet utgår från att landskapsstyrelsen och jämställdhetsdelegationen, sedan ytterligare erfarenhet vunnits, närmare redovisar för sin bedömning av jämställdhetslagstiftningens effekter och betydelse i landskapet. I detta sammanhang finns det även skäl att uppmärksamma det i jämställdhetslagstiftningen ingående förbudet mot diskriminerande reklam.

Verksamheten vid Nordens institut på Åland berörs inte i förvaltningsberättelsen. Landskapet deltar dock i institutets finansiering i betydande utsträckning. En kortfattad redogörelse för institutets verksamhet kunde enligt utskottets åsikt därför vara på sin plats.

I betänkandet nr 12/1989-90 anförde utskottet vissa synpunkter på hur landskapsstyrelsen i fortsättningen kunde handlägga redogörelsen för de åtgärder som vidtagits med anledning av landstingets hemställningar hos landskapsstyrelsen. Utskottet har kunnat konstatera att vissa äldre hemställningar har avförts från förteckningen som inaktuella men att många gamla ärenden fortfarande finns kvar i förteckningen. Utskottet upprepar sin åsikt att också förberedande åtgärder från landskapsstyrelsen, som rapporteras i berättelsen, är en tillräcklig och ändamålsenlig upplysning, exempelvis att kommitté tillsatts eller att ärende upptagits på lagberedningsprogrammet. Landskapsstyrelsen avser, enligt vad utskottet erfarit, att i framtiden betrakta hemställningar som inaktuella om åtgärder med anledning av dem inte kunnat vidtas under den mandatperiod för landstinget då beslut om dem fattats. Utskottet finner tanken rimlig och föreslår att landskapsstyrelsen i följande förvaltningsberättelse dels granskar befintliga hemställningar utgående från de synpunkter utskottet anförde i betänkandet nr 12/1989-90, dels kort anger efter vilka principer man i fortsättningen avser att handlägga hemställningarna.

Med hänvisning till det anförda får utskottet värdsamt föreslå

att Landstinget måtte bringa detta betänkande till landskapsstyrelsens kännedom.

Mariehamn den 17 januari 1991

På lagutskottets vägnar:

Gunnevi Nordman
ordförande

Lars Ingmar Johansson
sekreterare

Närvarande vid ärendets avgörande behandling: ordföranden Nordman, viceordföranden Jan-Erik Lindfors samt ledamöterna Andersson, Christer Jansson och Karlsson.

ÅLANDS LANDSTING

Mariehamn den 3 januari 1991

Till lagutskottet

från finansutskottet

Finansutskottet har mottagit lagutskottets brev av den 23 november 1990. I brevet anhåller lagutskottet om utlåtande av finansutskottet över det i landskapsstyrelsens berättelse till landstinget över landskapets förvaltning och ekonomiska tillstånd under år 1989 ingående avsnittet om finansavdelningens förvaltningsområde jämte hithörande bilagor samt även över andra punkter som berör finansutskottets verksamhetsområde. Utskottet får som sitt yttrande anföra följande.

Utskottet har tagit del av inventeringsmännens för landskapets fasta och lösa egendom berättelse avseende tiden 1.10.88 - 30.9.89 samt räkenskapsgranskarnas berättelse för år 1989. Utskottet förutsätter att landskapsstyrelsen vidtar av inventeringsmännens berättelse föranledda åtgärder.

Beträffande bilaga 13, Framställningar om extraordinarie anslag, har utskottet erfarit att framställningen av den 27 december 1989 angående e.o. anslag för byggande av stamlinjeavsnittet Brändö station i Brändöby och transformatorstationen i Gustafs Kyrkby om 9.553.000 mark bifallits av Ålandsdelegationen den 30 maj 1990, men till dags dato ännu inte stadfästs av republikens president.

På finansutskottets vägnar:

Sven-Olof Lindfors

ordförande

Carina Strand

sekreterare

ÅLANDS LANDSTING

Mariehamn den 18 december 1990

Till lagutskottet

från lag- och ekonomiutskottet

Lagutskottet har i brev av den 23 november 1990 inbegärt lag- och ekonomiutskottets utlåtande huruvida i landskapsstyrelsens berättelse till Ålands landsting över landskapet Ålands förvaltning och ekonomiska tillstånd under år 1989, avsnitten om bostadslån och understöd för bostadsändamål (3.3.5 och 3.3.6) samt om näringsavdelningens förvaltningsområde (7.1-6) jämte hithörande bilagor ingår något som borde beaktas då lagutskottet avger sitt betänkande över berättelsen. Lag- och ekonomiutskottet, som i anledning härav hört landskapsstyrelseledamoten Göran Bengtz, landskapsstyrelseledamoten Karl-Göran Eriksson, avdelningschefen Olof Erland, t.f. husdjurskonsulenten Leila Lindström, fiskeriintendenten Carl Storå, trädgårdsagronomen Soile Warttinen, byggmästaren Kurt Åberg och trädgårdskonsulenten Alf Åkerholm får i anledning härav anföra följande.

7.1.2.7 Understöd för sänkande av småtonnagets räntekostnader

Utskottet noterar att under år 1989 erlades totalt drygt 10.700.000 mark i understöd för sänkande av småtonnagets räntekostnader mot drygt 5.900.000 år 1988. Vidare konstaterar utskottet att i årsstaten för år 1990 under moment 27.02.63 upptagits 28 miljoner mark för samma ändamål. Under förutsättning att understöd inte beviljas för nya projekt, kommer understödet att vara som störst år 1992 då ca 32 miljoner mark behövs för ändamålet.

Enligt utskottets mening är stödformen som sådan positiv eftersom åländska redare bör åtnjuta samma förmåner som motsvarande redare i riket. Småtonnagets betydelse är jämförelsevis stor på Åland varför understödet för småtonnagets räntekostnader upptar en mycket stor del av landskapsbudgeten.

Utskottet vill slutligen ta tillfället i akt att informera om att bestämmelserna för understöd för sänkande av småtonnagets räntekostnader är sådana att stöd inte skall beviljas sådana rederier vars ägare är utomåländska.

7.1.6 Sammanslutningar för allmänt främjande av näringslivet

Ålandskontoret i Stockholm

Ålandskontoret i Stockholm grundades år 1986 delvis efter modell av Ålandskontoret i Helsingfors. De bakomliggande motiven till grundandet var dels självstyrelsepolitiska, kontoret skulle utgöra en formell plattform för framtida kontakter med svenska myndigheter, dels ekonomiska, genom kontoret skulle de kommersiella förbindelserna med svenskt näringsliv stärkas.

Ålandskontorets styrelse består av 2 ledamöter utsedda av landskapsstyrelsen och 2 utsedda av handelskammarföreningen Åland-Sverige. Den särskilda handelskammarföreningen, som består av totalt 38 åländska och svenska företag, bildades år 1987. Föredragande i styrelsen är Ålandskontorets verkställande direktör.

Den verksamhet som kontoret sedan starten bedrivit har bestått i vägledning för åländska myndigheter och företag vid kontakter med svenska myndigheter samt förmedling av affärskontakter mellan åländska och svenska företag. Kontoret har tagit aktiv del i förberedelserna och genomförandet av den årliga skärgårdsmarknaden i Stockholm och ansvarar för de mottagningar för svenska politiker som arrangeras av landstinget och landskapsstyrelsen. Kontoret har också utfört vissa mindre omfattande utredningar och enkäter samt vid några tillfällen arrangerat seminarier om Åland.

Ålandskontoret hyr sina lokaler av Stockholms handelskammare och har köpt kansliresurser på konsultbasis av Handelskamarbyrån Ab som dock upphörde med sin verksamhet under år 1990.

Enligt vad utskottet fått erfara drabbades kontoret under år 1989 av ett flertal praktiska problem som fått återverkningar även följande år. Sjukdomsfall och omorganisation inom Stockholms handelskammare har lett till att verksamheten tidvis praktiskt taget legat nere.

Under hösten 1990 har Ålandskontorets styrelse diskuterat kontorets framtida verksamhet samt givit Ålands exportråd i uppdrag att uppgöra

ett förslag till inriktning i framtiden. Något beslut i frågan har dock ännu inte fattats.

Utskottet, som anser att Ålandskontoret kan fylla en viktig uppgift som länk mellan myndigheter och företag på Åland och i Sverige, anser det angeläget att de praktiska problemen löses så att verksamheten kan intensifieras. Utskottet anser det positivt att kontorets styrelse i samband med den praktiska omorganisationen även prövar verksamhetens inriktning så att denna kan förbättras och utvecklas i den mån det anses behövt.

7.2.3.1. Ålands försöksstation

Utskottet har valt att särskilt låta sig informeras om verksamheten i försöksväxthuset i Brändö. Enligt vad utskottet fått erfara har ett visst missnöje förekommit beträffande växthusets verksamhet vilket är olyckligt med tanke på att växthuset, i en tid då jordbruket går en osäker framtid till mötes, borde kunna spela en mycket aktiv roll i framtagandet av nya s.k. nischgrödor. Det är således enligt utskottets mening av största vikt att alla inblandade samverkar i en positiv anda för att på ett kraftfullt och förutsättningslöst sätt medverka till verksamhetens utvecklande.

Det vore enligt utskottet även till fördel om odlarna genom sin representation i den s.k. arbetsgruppen för uppgörande av verksamhetsprogram för försöksväxthuset, mer aktivt engagerade sig i verksamheten.

Utskottet konstaterar att ca 1/3 av växthusarealen används för ett experiment med odling i rinnande näringslösning. Eftersom odlingsformen är relativt ny och oprövad samt på kommande framförallt inom blomsterodlingen ser utskottet denna verksamhet som ett positivt exempel på försöksverksamhet.

Utskottet önskar slutligen påpeka att i en försökverksamhet ingår alltid ett visst risktagande. Verksamheten i försöksväxthuset behöver således långt ifrån alltid resultera i ekonomisk vinst.

7.2.2.2. Övriga lån och bidrag

Utskottet konstaterar att sammanlagda beloppen av beviljade bidrag för torrlägningsarbeten varierade kraftigt mellan åren 1988 och 1989 vilket beror på projektens storlek. Vanligtvis beviljas bidrag för relativt små torrlägningsarbeten medan enstaka större projekt förekommer sporadiskt. Utskottet konstaterar vidare att torrläggning av nya marker förekommer sparsamt, det mesta torrlägningsarbetet utgör underhåll av gamla diken.

Vad gäller täckdikning önskar utskottet framhålla att dikningen medför fördelar ur miljösynpunkt eftersom grödan tar upp gödseln bättre ur torra marker än ur sura och våta där grödans rötter blir mer ytliga. Täckdikningen resulterar således i mindre urlakning av markerna. Därtill filtreras vattnet från täckdikade åkrar genom jord- och gruslager innan det hamnar i utfallsdiket vilket innebär mindre förorenat vatten än i öppna diken. Parentetiskt konstaterar utskottet att det enligt ett färskt beslut av vattendomstolen går att ersätta vallar och skyddszon vid vattentäkt med rörläggning av utfallsdiken om rören kompletteras med s.k. grusögon.

7.4.2. **Fiskets avkastning**

Utskottet noterar inledningsvis en rättelse på sid. 90 i landskapsstyrelsens berättelse. Värdet av fångstvolymen minskade med 4,9 miljoner mark och inte 9,4 miljoner mellan åren 1988 och 1989.

Konstateras kan att trots att odlingsvolymen av regnbågslax under år 1989 ökade med hela 55 % ökade fångstens värde med endast 38 %. Den ökade volymen innebär större belastning av vattnet och den ekonomiska vinsten minskar i relation till föroreningen. Utskottet konstaterar att denna för miljön så negativa utveckling varit möjlig eftersom näringen inte är tillståndsreglerad.

7.4.3.3. Långivningen

I jämförelse med tidigare år berättigades de åländska bankerna under åren 1988 och 1989 i betydligt mindre utsträckning att med räntestöd utge lån åt yrkesfiskare för anskaffning av fiskebåtar och -utrustning.

Orsaken är ett minskat intresse för nyinvesteringar bland yrkesfiskarna och en mer restriktiv hållning från bankernas sida. Därtill ställde landskapsstyrelsen större krav på s.k. fiskeplaner med beskrivning av vilken fisk som skall fångas, var den skall fångas och i vilka kvantiteter samt dessutom krav på en realistisk ekonomisk kalkyl. Under år 1989 beviljades inte lån för inköp av trålfiskebåtar.

Enligt utskottets mening är viss förbehållsamhet vid beviljande av lån till fördel då näringens förutsättningar inte är de bästa.

7.5.1.1 Inresandet

Utskottet noterar att antalet inresande med landskapets egna färjor för första gången år 1989 togs med i statistiken över det totala antalet inresande. Utskottet konstaterar med intresse att en relativt stor del av de inresande från fastlandet kommer med landskapsfärjorna trots att färjornas turlistor inte i nämnvärd utsträckning anpassats till det faktum att övervägande delen av de resande under sommarmånaderna utgörs av turister. Det stora antalet inresande med landskapsfärjorna får antas ha betydelse framförallt för skärgården där relativt stora satsningar på turistanläggningar företagits under de senaste 5 åren. Med nuvarande valutaläge utgör turisterna från fastlandet en intressant och potentiell målgrupp.

Skärgårdens näringsliv kan genom de ökade satsningarna på turism, sägas ha genomgått en viss strukturomvandling. Enligt utskottets mening bör landskapsfärjornas turlistor anpassas till skärgårdens förändrade behov i detta avseende genom ett maximalt utnyttjande av befintliga resurser.

På lag- och ekonomiutskottets vägnar:

Anders Eriksson
ordförande

Susanne Eriksson
sekreterare

Till lagutskottet

från kulturutskottet

Lagutskottet har i brev av den 23 november 1990 inbegärt kulturutskottets utlåtande över huruvida i landskapsstyrelsens berättelse över landskapet Ålands förvaltning och ekonomiska tillstånd under år 1989, avsnittet om utbildningsavdelningens förvaltningsområde jämte bilagor ingår något som borde beaktas då lagutskottet avger sitt betänkande över berättelsen.

Kulturutskottet, som vid behandlingen av ärendet hört antikvarien i arkeologi Marita Karlsson, antikvarien i etnologi Sol-Britt Kärkkäinen och platschefen vid Kastholms slott antikvarien Elzbieta Palamarz, har valt att granska museibyråns förvaltningsområde och därunder främst 6.2.2.1. Arkeologiska sektionen, 6.2.2.2. Etnologiska sektionen och 6.2.2.3. Kastholms fornminnesområde. Utskottet får i anledning härav anföra följande.

Insamling av fornföremål

Utskottet konstaterar att insamling av fornföremål sker i enlighet med fornminneslagen enligt vilken museibyrån har skyldighet att ta tillvara allt upphittat och utgrävt förhistoriskt material.

Det arkeologiska materialet består bl.a. av sten och benmaterial. Stora mängder stenmaterial tas tillvara vid utgrävningar av fasta fornminnen från stenåldern och i takt med att analysmetoderna utvecklas kan nya slutsatser dras även beträffande tidigare utgrävt material. Så har t.ex. 10 % av sådant material som tidigare uppfattats som rester visat sig vara enkla verktyg. Detta kan ses som en av förklaringarna till varför man tidigare funnit ett relativt litet antal stenåldersverktyg på Åland. Största delen av det insamlade benmaterialet kommer från Kastholms slott med omnejd, resten kommer från kyrkorna. I vissa fall tas benmaterial dock inte tillvara genom insamling. Som exempel

kan nämnas att de 30 skelett som grävdes fram på klostergården på Kökar noggrant dokumenterades, men efter fältundersökningar täcktes skeletten in på nytt på grund av utrymmesbrist. En förutsättning för ett sådant förfarande är att platsen är sådan att risken för att fornminnena skall förfaras är minimal. Då det är fråga om nödgrävning är denna metod således utesluten.

Ett relativt nytt insamlingsmaterial som bör nämnas i sammanhanget är s.k. jordprover. Kemiska analyser kan numera göras för att få reda på t.ex. vilka näringar som bedrevs på platsen. Materialet är dock inte ännu särskilt omfattande.

Insamling av kulturhistoriskt värdefull egendom

Insamlingen av kulturhistoriskt värdefull egendom sker efter vissa principer som utvecklats i praxis och som kortfattat kan beskrivas på följande sätt;

Föremålen bör ha anknytning till Åland t.ex. genom åländsk härstamning, genom att de är tillverkade här eller samlade här. Föremålet kan också ha tillhört en åländsk märkesperson.

Om muséet t.ex. genom en donation erhåller sådana föremål som redan finns i samlingarna brukar man hänvisa donatorerna till något hembygdsmuseum. Om föremålet är unikt i något avseende fogas det dock till samlingarna, oavsett om där tidigare finns liknande föremål. Det finns sammanlagt ca 20 spinnrockar i muséets samlingar varav de flesta är tillverkade av olika åländska svarvare. Några kända svarvares spinnrockar saknas dock ännu. Genom samlingen dokumenteras hantverket, inte enbart föremålen som sådana.

Allmänt kan sägas att man förr samlade det vackra medan man nu främst siktar in sig på det vardagliga och enkla. Även helheter kan anses värdefulla att ta tillvara. Som exempel kan nämnas att hela inredningen från Pensionat Nord har fogats till samlingarna.

Den mest omfattande dokumentationen sker genom tillvaratagande av fotografier. Fotografierna är inte i jämförelse med möbler särskilt utrymmeskrävande men ställer krav på rätt temperatur och luftfuktighet för att inte förfaras.

Dokument förs i regel till landskapsarkivet. Enbart sådana dokument som museibyråns personal arbetar med finns i museibyggnadens utrymmen.

Som redan tidigare nämndes har principerna för insamling av kulturhistoriskt värdefull egendom utvecklats i praxis. Lagbestämmelser saknas och inte heller har landskapsstyrelsen fattat beslut i saken.

Samlingarnas omfattning

Till år 1974 förvarades en stor del av de åländska fornfynden i Finlands Nationalmuseum i Helsingfors men fördes hit i lådor som packades upp åren 1980-82 då utrymmena i Ålands museum kunde tas i anspråk. Materialet, som inventerades vid upppackningen, omfattar ca 30.000 numrerade fynd.

Totalt finns i museibyråns samlingar ca 73.000 registrerade fynd från närmare 650 olika undersökningar samt från donationer. Samlingarna ökar med ca 1.000 fyndnummer per år, och ökningen har på senare år blivit något större på grund av det stora antalet s.k. nödgrävningar, d.v.s. grävningar som företas på grund av att någon anläggning skall uppföras på en plats med fornminnen. Dessa ca 1.000 årliga fynd upptar ett utrymme om 1-4 m³.

Efter att ett utrymme som tidigare planerats för pedagogisk verksamhet men visat sig vara oändamålsenligt, tagits i bruk finns nu i Ålands museum totalt 200 m² lagerutrymme avsett för allt arkeologiskt material utom ben, sten och jordprover. Detta utrymme är utrustat med s.k. compactus-system som innebär att materialet lagras komprimerat. Detta utrymme håller rätt klimat och beräknas vara tillräckligt stort en bit in på 2000-talet.

I f.d. Godmans utrymme i Godby förvaras sammanlagt ca 80-100 m² sten, ben och jordprover utan compactus-system. Detta utrymme är så gott som fullt och kommer på några års sikt att behöva utvidgas.

Etnologiska sektionens samlingar omfattar nu ca 20.000 föremål. Tillväxten är ca 300 föremål av varierande storlek per år.

I museibyggnadens magasin förvaras mindre föremål på sammanlagt ca 155 m² i compactus-system. Lagret är i princip fyllt och klimatet anses inte vara optimalt eftersom möjlighet inte finns till separering av olika material.

Större föremål såsom möbler, orglar, kakelugnar, fiske- och jordbruksredskap förvaras i museibyråns magasin i Godby. Magasinet omfattar totalt 737 m² varav 560 m² är uppvärmda. Även här förvaras föremål som borde ha olika temperatur och luftfuktighet. Utrymmet fyller inte heller dagens krav med tanke på brand- och stöldrisk. Detta, liksom klimatproblemet, gäller även för utrymmena vid Kastelholms kungsgård och Jan Karlsgården där bl.a. skrymmande jordbruksredskap, vagnar och slädar förvaras. Utrymmet i Godby beräknas räcka för maximalt 5 år framåt eftersom utrymmena är ändamålsenliga, och såväl hanterings- som magasineringstekniken är ålderdomlig.

Ribackaprojektet

När de första planerna för restaureringen av Kastelholms slott uppgjordes på 70-talet skulle allehanda funktioner inrymmas i själva slottet. Planerna har med tiden reviderats och 1984 beslöt landskapsstyrelsen att slottet skall bevaras som byggnadshistoriskt monument, vilket innebär att publika- och personalfunktioner bör placeras utanför slottet och dess närmiljö.

År 1985 presenterades det s.k. Ribacka-projektet enligt vilket publika och personalfunktioner med fördel kunde placeras på den s.k. Ribacken, den trädbevuxna kullen nordväst om slottet. Planerna omfattades av delegationen för Bomarsunds och Kastelholms fornminnesområden, och i mars 1989 beslöt landskapsstyrelsen i princip omfatta planerna samt prioritera planeringen och verkställandet av etapp 1, d.v.s. det nya platskontoret. Projektet omfattade då förutom platskontor även publika utrymmen för biljettförsäljning, försäljning av informationsmaterial, såväl permanenta som tillfälliga utställningar, samlingsal för föreläsningar m.m.

Samtidigt med att planerna för Ribacken växte fram, övervägde man inom museibyrån hur frågan om ändamålsenliga och tillräckliga magasinutrymmen skulle lösas. Eftersom Ribacka genom platskontoret skulle vara bemannat året runt, stod det snart klart att rationaliseringsvinster kunde göras, om magasinutrymmen anslöts till projektet. I juli 1990 fattade landskapsstyrelsen beslut att Ribackaprojektet även skulle innefatta ett centralmagasin för museibyrån.

Byggnaden på Ribacken föreslås bli en 150 m lång, ladliknande byggnad i en dalgång. I ena änden planeras utrymmen för de publika funktionerna. Resterande del av bottenvåningen planeras för magasinutrymmen samt vindsvåningen för platskontor. Ett rumsfunktionsprogram för projektet har utarbetats av Clason & Sörling

Arkitektkontor Ab i Stockholm i vilket utrymmena av kostnadsskäl minskats från ideala 5.300 m² till 3.700 m². Minskningen har företagits genom en minskning av alla verksamhetsytor och inte genom att viss verksamhet fått utgå, med motiveringen att detta vore till skada för den helhet projektet kommer att utgöra. Framför allt magasinsprogrammet har, enligt arkitektbyrån, utsatts för en hårdhänt bantningskur, varför utrymme för utbyggnad reserverats inom planområdet.

Till Ribackamagasinet skulle föras fornminnen och kulturhistoriskt värdefulla föremål som idag förvaras i f.d. Godmans utrymmen samt spridda i landskapet. En flyttning medför alltid ett visst slitage på materialet, som dock skulle få en permanent plats i Ribacka-magasinet istället för att som idag då och då stuvvas runt i syfte att ge utrymme för nytt insamlat material.

Magasineringsutrymmena i Ribacka har planerats för modern magasineringsteknik med rullbara tätpackningssystem, höglagerteknik och lyftanordningar. Inom en storvolym med 6 meters takhöjd finns ställvisa klimat- och luftkonditioneringszoner som medger en varierad temperatur och luftfuktighet. I sammanhanget bör också nämnas att projektet även innefattar ett skyddsvalv i händelse av krig.

Kulturhistoriska bedömningar

Åland är mycket rikt på fornminnen. En relativt stor del av våra fornminnesområden är utgrävda och allt tillvarataget material är undersökt och katalogiserat på vederbörligt, professionellt sätt. Många av våra mest värdefulla fornföremål finns dock fortfarande kvar i Nationalmuseum i Helsingfors, där de återfinns i utställningarna, många gånger utan angivande av härkomsten.

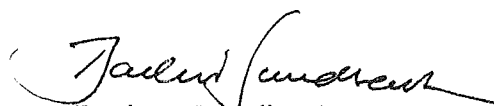
På Åland, såsom på andra håll, kan ett stort och ökande intresse för denna högt värderade del av vårt kulturarv skönjas.

De kulturhistoriskt värdefulla föremålens värde kan framförallt betecknas som identitetsskapande. I ett internationaliserat samhälle finns stora känslövärden i den lokala närkulturen, som i vårt fall har sina rötter i 1800-talets bondesamhälle och dess folkkultur. Vår närhistoria får idag bland annat speglas i de föremål som bevarats till vår tid och för framtiden. Genom att ta tillvara ett professionellt urval förvaltar vi på bästa sätt vårt gemensamma kulturarv.

Utskottet konstaterar slutligen att ett politiskt ställningstagande i fråga om grunderna för insamlande av kulturhistoriskt värdefulla föremål fattas. Enligt utskottets mening bör landskapsstyrelsen därför vidta åtgärder i syfte att fastställa principerna genom t.ex. ett landskapsstyrelsebeslut.

Mariehamn den 4 december 1990

På kulturutskottets vägnar

Barbro Sundback
ordförande

Susanne Eriksson
sekreterare